

За малко повече от четири десетилетия комунистическия режим в България сменя няколко лица и с всяко ново поколение образът му леко се измества. Процес, възможен поради пълната липса на свобода на информацията в обществото ли по-скоро на целенасочено организираната дезинформация за предшестващите периоди, което прави невъзможна работата на паметта. Всяко ново поколение живее в чисто сегашното на режима, което в пропагандната си версия не е нищо друго освен виртуалното „близко“ комунистическо бъдеще. Ето защо днес по-младите поколения познават предимно неговите маски и гримаси, предизвикващи по-скоро присмех или любопитство отколкото осмислено осъждане.

С тези думи проф. **Ивайло Знеполски** започва своето изложение в книгата си „**Българският комунизъм**” – **социокултурни черти и властова траектория**, която тази неделя представям в електронната библиотека на **desebg.com**.

Тя е един от малкото теоретични опити да се представят и обяснят основните характеристики на природата на комунизма в България.

Неговото изследване се нарежда до [„Психология на комунизма”](#) (1985) на Асен Игнатов и [„Дългата нощ на комунизма”](#) (2008) на проф. Георги Фотев, макар и с условие, че и тримата автори използват различни подходи.

Проф. Знеполски отбелязва, че преобладаващият подход при оценката на комунистическия режим в световен мащаб е базирана върху характеристиката и

Дисекция на тоталитарната природа на комунизма в България

Написано от Христо Христов
Неделя, 18 Май 2014 11:26

историята на феномена като такъв. Поради това всяка една комунистическа власт в отделните страни, в които тя е управлявала, носи отговорността за всички престъпления, извършени в името на идеологията му, от победата на болшевишката революция до сливането на комунизма от съвременната историческа сцена.

Авторът отбелязва, че на Запад са публикувани огромни по обем изследвания върху тоталитаризма и неговия комунистически вариант, но почти всички без изключение са фокусирани върху реферативния модел – болшевишката партия и историята на СССР, с подчертан акцент върху най-радикалния му период – сталинизма.

Перспективата на своето изследване проф. Знеполски задава, поемайки по пътя на разглеждането на отделния комунистически режим, в случая този в България, като допълва и анализира идеологическата му платформа с познаването на специфично националния му контекст, с отчитане на историческите, социалните, културните и дори народопсихологически предпоставки.

„Този подход, бидейки по-конкретен, обогатява познанието за общия феномен, независимо че привидно представлява стесняване на изследователското поле”, посочва проф. Знеполски.

Но нека читателите не се бъркат. Както посочва самият автор книгата му няма амбицията да бъде разглеждана като история на българския комунизъм или на БКП в цялата му историческа траектория, от момента на възникването му в началото на XX век до падането му от власт през 1989 г.

Книгата е разделена на две основни части. Първата е посветена на установяване на комунистическия режим в България и годините, когато режимът е представян с маската „народна демокрация”, както и последвалото налагане на тоталитарното господство.

В тази част авторът отделя внимание на истината за комунистическата съпротива през погледа на цифрите и техните интерпретации, героизирането на комунистическото движение след идването на власт на комунистическата партия. Отделено е място на курса на масовизиране на БКП, на съблазняването и ентузиазизирането на масите.

Тук е разгледано насиетието и тоталитарния произвол, дошъл с властта на БКП, чрез дивото правосъдие. Обърнато е внимание на експроприацията като символна форма на класовия геноцид.

Проф. Знеполски разглежда и модела на тоталитарната личност чрез фигурата на Георги Димитров като творение на Сталин. Авторът отделя място на отношенията между БЗНС и БКП и комунистическата стратегия за новата роля на „сдружените земеделци“.

Отделено е място на съветизацията на България като основен ресурс на комунистическата власт. Разгледани са обективните и субективни предпоставки за бързото осъществяване на този процес.

Първата част на книгата завършва с глава, озаглавена „Изплитане на тоталитарната мрежа“. В нея е обяснено разрушаването на социалната структура на обществото и имитациите на режима като фактор за смекчаването му.

Втората част е посветена на т. нар. реален социализъм или края на комунистическото мечтаене. Тук авторът изследва преди всичко периода от 60-те години насетне. Проследен е опита на режима да форсира индустриализацията и ползваните финансови ресурси и платената цена от обществото. Обърнато е внимание на пропагандната реторика, който може да чуем и днес, заключена в комунистическото обобщение „ние построихме две Българияи“.

Авторът изследва природата на тоталитарния режим и характера на социалната политика. В нея е известното пропагандно мото „в служба на народа“, купуване на масите със социални придобивки, без да се знае тяхната реална цена, която обществото изплаща в дълговете на БКП след 1989 г.

Проф. Знеполски отделя специално внимание на понятието „реален социализъм“ и неговото значение. Тук може да прочетете за масовизирането и бюрокрацията на комунистическата партия, за пропастта между ръководния апарат и обикновените

Дисекция на тоталитарната природа на комунизма в България

Написано от Христо Христов
Неделя, 18 Май 2014 11:26

партийни членове, за апаратчиците и технократите.

Втората част завършва с главата „Граници на комунистическата политическа модернизация”, в която е проследено разминаването между индустриализацията и модернизацията и имитационните процеси, замазващи липсата на реални реформи.

„Разцепването на комунистическия елит, толкова дълго време прикривано, само по себе си оказва важно условие за промяната. Стига се до отстраняването на Живков и дворцовия преврат от 10 ноември 1989 г. – тъй като той, в желанието си да се задържи на власт, бе станал опасен не само за непосредственото си обкръжение, но и за страната. Така „реалният социализъм” в България слиза от политическата сцена, макар сянката на един имажинерен комунизъм да продължава да броди из посткомунистическото пространство. Без да е в състояние, поне засега, да изправи ръста на смущаващия призрак от някога”, посочва в края на изследването си авторът.

Ивайло Знеполски, „Българският комунизъм” – социокултурни черти и властова траектория, Институт за изследване на близкото минало, изд. „Сиела”, 2008 г., 358 страници.